

SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR LIETAS IEROSINĀŠANU

Rīgā

2025. gada 13. janvārī

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Jānis Neimanis un Jautrīte Briede,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto Žanetes Aščukas (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 138/2024),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt likuma “Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” (turpmāk – Spēkā stāšanās likums) 38. panta otrās daļas otro teikumu un 42. panta septīto daļu (turpmāk – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pantam, 91. panta pirmajam teikumam, 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un spēkā neesošu no spēkā stāšanās brīža.

2. Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otrais teikums noteic, ka likumiskās lietošanas maksas apmērs ir četri procenti no lietošanā esošās zemes kadastrālās vērtības gadā, bet ne mazāks par 50 *euro* gadā.

Savukārt saskaņā ar Spēkā stāšanās likuma 42. panta septīto daļu, ja zemes likumiskās lietošanas tiesības attiecas uz dzīvojamās ēkas īpašniekiem un lietošanā esošās zemes kadastrālā vērtība 2025. gada 1. janvārī ir lielāka par tās 2024. gadā spēkā esošo kadastrālo vērtību, tai atbilstošais maksājums par zemes likumisko lietošanu no 2025. gada 1. janvāra līdz 2028. gada 31. decembrim katru gadu palielinās par 30 procentiem pret iepriekšējā gada maksājumu, līdz tiek sasniegts atbilstošais zemes likumiskās lietošanas maksas apmērs no aktuālās kadastrālās vērtības.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei. Pieteikumā ir apstrīdēta likuma normu satversmība. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punktu Satversmes tiesas kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu. Lai izvērtētu, vai pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu, jānoskaidro, vai: 1) prasījums ir formāli izspriests; 2) prasījums ir mainījies pēc būtības; 3) pastāv būtiski jauni apstākļi, kuru dēļ prasījumu nevarētu uzskatīt par jau izspriestu (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2015-19-01 10.1.–10.5. punktu*).

Satversmes tiesa 2023. gada 2. maijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2022-02-01 “Par likuma “Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada

Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 38. panta pirmās, otrās daļas un 42. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 91. pantam, kā arī 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un likuma “Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 42. panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 92. panta pirmajam teikumam” (turpmāk – spriedums lietā Nr. 2022-02-01). Satversmes tiesa atzina Spēkā stāšanās likuma 38. panta otro daļu un 42. panta pirmo daļu par neatbilstošu Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un spēkā neesošu no 2024. gada 1. jūlija.

Saeima ar 2024. gada 13. jūnija likumu “Grozījumi likumā “Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību””, kas stājās spēkā 2024. gada 1. jūlijā, (turpmāk – Grozījumi), izteica Spēkā stāšanās likuma 38. panta otro daļu jaunā redakcijā un papildināja likuma 42. pantu ar septīto daļu.

Ar Grozījumiem zemes likumiskās lietošanas maksas apmērs – četri procenti no lietošanā esošās zemes kadastrālās vērtības gadā – nav mainījies salīdzinājumā ar spriedumā Nr. 2022-02-01 vērtēto. Tomēr jāņem vērā, ka šobrīd Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrā daļa noteic: būves īpašniekam ir pienākums ne tikai maksāt lietošanas maksu zemes īpašniekam par zemes lietošanas tiesībām, bet arī pienākums segt izdevumus par maksāšanas paziņojuma sagatavošanas un nosūtīšanas izmaksām. Tāpat minētajā normā noteikta maksāšanas paziņojuma nosūtīšanas kārtība gadījumā, ja samaksa tiek veikta ar dzīvojamās mājas pārvaldnieka starpniecību. Turklāt ar 2025. gada 1. janvāri ir notikušas nekustamo īpašumu kadastrālo vērtību bāzes izmaiņas (*sk. Nekustamā īpašuma valsts kadastra likuma pārejas noteikumu 43.¹ punktu*). Spriedumā lietā Nr. 2022-02-01 Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas satversmība minēto tiesisko apstākļu maiņas kontekstā nav vērtēta. Tādējādi pieteikumā norādīti būtiski jauni apstākļi.

Līdz ar to pieteikumā ietvertu prasījumu par Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otrā teikuma satversmību nevar uzskatīt par jau izspriestu Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punkta izpratnē.

6. Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punkts noteic, ka persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē ietvertu pamattiesību aizskāruma gadījumā.

Pieteikuma iesniedzējai pieder zemesgabals, uz kura pilnībā vai daļēji atrodas citām personām piederošas būves – vairākas daudzdzīvokļu ēkas, kas uzskatāmas par patstāvīgiem īpašuma objektiem.

Pēc Pieteikuma iesniedzējas ieskata, apstrīdētās normas būtiski samazina ieņēmumus, ko zemes īpašnieks gūst no sava īpašuma. Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otrajā teikumā noteikto maksu nevar uzskatīt par tādu, kas pildītu atlīdzības funkciju. Tāpat Pieteikuma iesniedzējai bija tiesības paļauties uz to, ka likumdevējs, ņemot vērā sprieduma lietā Nr. 2022-02-01 atziņas, noteiks lielāku likumisko lietošanas maksu, nekā tā bija noteikta ar normu, kas tika atzīta par neatbilstošu Satversmei un spēkā neesošu. Turklāt apstrīdētās normas nepamatoti paredzot atšķirīgu attieksmi pret salīdzināmos apstākļos esošām personām.

Tādējādi esot aizskartas Pieteikuma iesniedzējai Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības uz tiesisko vienlīdzību un 105. pantā ietvertās tiesības uz īpašumu, kā arī pārkāpts Satversmes 1. pantā ietvertais tiesiskās paļāvības aizsardzības princips.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

7. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi gadījumā, ja viņa ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī ja personai šādu iespēju nav.

Apstrīdētās normas ir imperatīvas, formulētas nepārprotami, un Pieteikuma iesniedzēja atrodas šo normu tvērumam tipiskā situācijā. Tādējādi viņai nav iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtais daļas otro teikumu gadījumā, ja personai nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no apstrīdēto normu spēkā stāšanās dienas, proti, 2024. gada 1. jūlija. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2024. gada 13. decembrī. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturrtās daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

8. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikumā ir jānorāda juridiskais pamatojums, proti, jāpamato katras apstrīdētās normas neatbilstība katrai prasījumā Satversmes tiesai norādītajai augstāka juridiskā spēka tiesību normai.

Pārbaudot apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, Satversmes tiesa noskaidro: 1) vai un kuras personas (personu grupas) atrodas pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos; 2) vai apstrīdētā norma paredz vienādu vai atšķirīgu attieksmi pret šīm personām; 3) vai šāda attieksme ir noteikta ar pienācīgā kārtībā pieņemtu tiesību normu; 4) vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 2. novembra sprieduma lietā Nr. 2020-14-01 8. punktu*). Savukārt, lai noskaidrotu, vai apstrīdētās normas radītā atšķirīgā vai vienādā attieksme atbilst samērīguma principam, Satversmes tiesa pārbauda: 1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai jeb vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt leģitīmo mērķi; 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama jeb vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai likumdevēja darbība ir samērīga, tas ir, vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu (*sk. Satversmes tiesas 2018. gada 18. oktobra sprieduma lietā Nr. 2017-35-03 14. punktu*).

Pieteikuma iesniedzēja norādījusi, ka Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otrais teikums paredz atšķirīgu attieksmi pret salīdzināmos apstākļos esošām personām. Proti, visi zemes īpašnieki atrodas vienādos apstākļos, tomēr pašvaldībām, atšķirībā no privātpersonām, neesot jāmaksā nekustamā īpašuma nodoklis. Tādējādi Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otrais teikums,

visos gadījumos nosakot vienādu likumiskās lietošanas maksas apmēru, nepamatoti paredzot atšķirīgu attieksmi pret vienādos apstākļos esošām personām.

Tomēr Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otrais teikums vienādi attiecas uz visiem zemes īpašniekiem neatkarīgi no tiem noteiktā pienākuma maksāt nekustamā īpašuma nodokli. Atšķirīgs nekustamā īpašuma nodokļa samaksas pienākums atkarībā no nekustamā īpašuma piederības ir noteikts likumā "Par nekustamā īpašuma nodokli". Tādējādi Pieteikuma iesniedzēja nav pamatojusi, ka Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otrais teikums paredz atšķirīgu attieksmi pret vienādos apstākļos esošām personām.

Vienlaikus pieteikumā norādīts, ka Spēkā stāšanās likuma 42. panta septītā daļa paredz pakāpenisku zemes likumiskās lietošanas maksas apmēra palielināšanos vienīgi attiecībā uz zemi, uz kuras atrodas dzīvojamās ēkas. Tādējādi tā nepamatoti paredzot atšķirīgu attieksmi pret zemes īpašniekiem, uz kuru zemes ir dzīvojamā ēka, un zemes īpašniekiem, uz kuru zemes ir cita būve, kas nav dzīvojamā ēka.

Pieteikumā vienīgi vispārīgi norādīts, ka likumdevējs, pieņemot apstrīdētās normas, nav pamatojis, kāpēc pret vienādos apstākļos esošām personu grupām ir jānosaka atšķirīga attieksme, kā arī nav vērtējis šādas attieksmes samērīgumu. Tomēr pieteikumā nav ietverts Satversmes tiesas judikatūrai atbilstošs juridiskais pamatojums tam, vai iespējamai atšķirīgajai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats. Proti, pieteikumā nav pamatots, vai atšķirīgajai attieksmei ir leģitīms mērķis, vai tā ir piemērota leģitīmā mērķa sasniegšanai, nepieciešama un samērīga.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

9. Pieteikumā ir sniegts lietas faktisko apstākļu izklāsts un juridiskais pamatojums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 1. pantam, kā arī 105. panta pirmajam un trešajam teikumam. Tāpat pieteikumam ir pievienoti dokumenti, kas nepieciešami lietas apstākļu noskaidrošanai. Tas šajā daļā atbilst arī pārējām Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. pantu, Satversmes tiesas 1. kolēģija

nolēma:

1. Ierosināt Satversmes tiesā lietu “Par likuma “Par atjaunotā Latvijas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 38. panta otrās daļas otrā teikuma un 42. panta septītās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam” pēc Žanetes Aščukas pieteikuma (pieteikums Nr. 138/2024).

2. Ņemot vērā to, ka 2024. gada 24. jūlijā ir ierosināta lieta Nr. 2024-21-01 “Par likuma “Par atjaunotā Latvijas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 38. panta otrās daļas otrā teikuma vārdu “četri procenti” un 42. panta septītās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam” un institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeima – jau ir iesniegusi atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu, uzaicināt Saeimu līdz 2025. gada 13. martam iesniegt Satversmes tiesai atbildes rakstu tādā gadījumā, ja tai norādāmi kādi papildu apsvērumi.

3. Atteikties ierosināt lietu par likuma “Par atjaunotā Latvijas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 38. panta otrās daļas otrā teikuma un 42. panta septītās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Irēna Kucina